

## University of Groningen

### Statica en dynamica

Kool, Cornelis

**IMPORTANT NOTE:** You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

*Document Version*

Publisher's PDF, also known as Version of record

*Publication date:*

1935

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

*Citation for published version (APA):*

Kool, C. (1935). *Statica en dynamica*. Paris.

**Copyright**

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

**Take-down policy**

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

## HOOFDSTUK VI

### SAMENVATTING EN VERKLARING

In het eerste hoofdstuk heb ik, op het voetspoor van HEYMANS, de taak der economische wetenschap als driedeelig aangegeven. Allereerst is noodzakelijk het kennen en ordenen van de verschijnselen, vervolgens het samenvatten van het verband tusschen die verschijnselen in algemeene wetten, terwijl tenslotte overblijft een verklaring voor de verschijnselen te geven. Kort samengevat, dienen dus achtereenvolgens te worden behandeld: de Feiten, de Wetten en de Verklaring.

Deze volgorde hebben wij tot nu toe in acht genomen, zij het langs een grooten omweg. Immers, voordat wij in het vierde hoofdstuk met de feiten een aanvang hebben gemaakt, hebben wij eerst op het groote terrein der economische wetenschap een beperkt stuk afgepaald, en hebben wij vastgelegd, hetgeen wij onder Statica en Dynamica meenden te moeten verstaan. Daarna hebben wij onze opvattingen aan die van andere schrijvers getoetst en een overzicht gegeven van de wetten, welke dezen in het dynamisch gebeuren hadden waargenomen. Terloops kwamen toen reeds enkele feiten ter sprake, waaruit wij konden opmaken, dat de dynamische factoren, of, — zooals wij het inmiddels wellicht juister hebben geformuleerd —, de dynamische wetten, die CLARK, SCHUMPETER en anderen hadden gevonden, geen afdoende formuleering bevatten. Toen eerst hebben wij onze eigenlijke taak ter hand genomen.

Met enkele schetslijnen werden de belangrijkste feiten, de voornaamste trekken der economische Dynamica aangegeven. Wij zagen, hoe de samenleving zich geleidelijk heeft gevormd en vervormd, en hoe de verandering in de afzonderlijke onder-

deelen plaats vond. Daaruit konden vervolgens de wetten worden gedistilleerd.

Nu rest ons nog een beperkte taak: een verklaring moet, zoo mogelijk, worden gegeven.

Teneinde hiertoe te geraken meen ik nog eenmaal te moeten terugkeeren tot het uitgangspunt, dat wij bij de feiten hebben aangenomen. Als primaire grondslagen hebben we toen genoemd: de Natuur en den Mensch. Door samenwerking van beide is tenslotte de economische ontwikkeling tot stand gekomen, welke wij zien belichaamd in den Staat en de overige Maatschappelijke Organisatievormen. Elke vorm van de Maatschappij en van den Staat is tenslotte het resultaat van de samenwerking der twee genoemde primaire factoren. Bij het zoeken naar een verklaring zal derhalve ook tot deze beide bronnen dienen te worden teruggekeerd.

Ik stel mij echter voor, dat men meent te moeten vragen, of dit laatste inderdaad noodzakelijk is, en of niet a priori in de omschrijving van de taak der economische wetenschap reeds een verklaring is gegeven voor de feiten, die wij hebben waargenomen. Immers, met eenige beperking ontleenden wij aan C. A. VERRIJN STUART, dat de Economie is: „de wetenschap, welke de geordende kennis beoogt van de werking der causaliteitswet met betrekking tot de levensverschijnselen, welke hun oorsprong vinden in het door het economisch motief beheerschte menschenlijk welvaartsstreven.”

Inderdaad moet worden toegegeven, dat aan onze persoonlijke waarneming vooraf is gegaan de afbakening van het economisch terrein en de verklaring van het economisch gebeuren uit de causaliteitswet. Doch daarmee is nog slechts op den éénen primairen factor gelet: den Mensch. Het streven naar welvaart, gebaseerd op het economisch motief, doet den mensch arbeidzaam zijn en doet hem ingrijpen in den loop van het natuurlijk gebeuren. In het algemeen heerscht de opvatting, dat de natuur voor den mensch gereed ligt, en dat de samenleving in haar huidige vorm het gevolg is van de actieve bemoeienis van den mensch met de hem omringende, passieve, natuur. Deze meening is evenwel niet volledig, of liever zij is ten deele onjuist. De mensch heeft niet alles in

zijn macht; buiten hem heerscht en geldt de natuur. Zij is in het economisch proces slechts ten deele passief en bewerkelijk. Daarnaast heeft zij, buiten den menschelijken invloed om, een zekere actieve rol. De mensch maakt nu eenmaal niet het klimaat, veroorzaakt geen vulkanische uitbarstingen, stormen en rampen, heeft de rivieren haar weg naar de zeeën niet doen nemen, kan de verovering van de zee op het land en van het land op de zee slechts gedeeltelijk elimineeren en heeft geen, of weinig invloed op zooveel andere vormen van natuurlijke ontwikkeling, welke wij regelmatig zien gebeuren.

Let men op dit alles, dan zal men erkennen, dat bij de verklaring der Dynamica zoowel op den factor „Natuur” als op den Mensch acht moet worden geslagen. Niet uitsluitend het, op het economisch motief berustende, menschelijke welvaartsstreven, doch tevens de „natuurlijke” ontwikkeling, — „natuurlijke” in den letterlijken zin van het woord —, moet ter verklaring van de Dynamica dienst doen.

Statica zou die vorm der samenleving zijn, waarvan het beeld na verloop van den seizoencyclus hetzelfde zou zijn als daarvoor. De werkelijkheid wijkt daarvan af. Deze afwijking kan niet ten volle worden verklaard uit het menschelijk welvaartsstreven. Ook al zou de bevolking constant blijven, evenals haar arbeid en haar bevrediging, dan zou nochtans het statische beeld niet worden bereikt. De natuur in haar veelzijdige grilligheid en met haar onvoorziene en voor den mensch veelal onbeheerschbare gebeurtenissen zou het statische proces verstoren. En zelfs, al zou dit niet geschieden, doordat de mensch in staat zou zijn met eigen arbeidskracht de verstoring te ondervangen, dan zou de beteekenis der „natuurlijke” beweging niet mogen worden onderschat. Immers tegenover de activiteit van de natuur heeft de mensch zijn activiteit moeten gebruiken; het instandhouden, of opnieuw teweegbrengen van den vroegeren toestand, alsmede het eventueel beperken van de „natuurlijke” beweging zou den mensch moeite en inspanning hebben gekost, waartegenover slechts staat, dat de „natuurlijke” invloed wordt geneutraliseerd of geremd.

Zoo zie ik de verklaring van de dynamische ontwikkeling in twee deelen uiteenvallen. Deze zijn:

het menschelijk welvaartsstreven en  
de „natuurlijke” krachten.

Deze conclusie acht ik van belang, ofschoon zij ons feitelijk geen nieuwe gezichtspunten brengt.

De vraag rijst, of op grond van het vorenstaande de omschrijving van het object der Economie geen verandering dient te ondergaan. Ik meen, dat dit niet noodzakelijk is. Moet aan beide bovengenoemde deelen der verklaring voor de Dynamica inderdaad beteekenis worden toegekend, zoo is daarmee geenszins gezegd, dat voor de Economie in het algemeen ditzelfde geldt met betrekking tot het tweede deel. De diepere verklaring van het economisch gebeuren vindt men tenslotte in het, door het economisch motief beheerschte, menschelijke welvaartsstreven. Het streven der menschen blijft erop gericht „to make the best of it”; de menschheid zal pogen haar behoeften zooveel mogelijk te voldoen, en, voorzoover de Natuur daarbij een tegenwerkenden invloed doet gelden, zal zij trachten dezen invloed te neutraliseeren. Doch bij een verklaring van de Dynamica mag de invloed der Natuur niet worden voorbijgegaan. En dit is inderdaad herhaaldelijk geschied. Men lette bijv. nogmaals op de quintetten van SCHUMPETER en CLARK: daarbij werd aan de werking van de Natuur geen plaats ingeruimd. Ik achtte het een gedeelte van mijn taak met nadruk erop te wijzen dat het noodzakelijk is op de Natuur in dit opzicht het juiste licht te doen vallen.

Mensch en Natuur, beide primaire factoren in de economische ontwikkeling, zij tezamen hebben de economische samenleving gevormd en vervormd. Niet slechts aan het menschelijk welvaartsstreven, doch veelal ook aan de machtige oerkrachten der Natuur moet worden toegeschreven het wisselend beeld, dat in den loop der eeuwen onze samenleving heeft vertoond.